

1501.

DISPUTATIO POLITICA
DE
REBUS PUBLICIS
IN GENERE

Q V A M

CVM BONO DEO

SUB PRAESIDIO

Viri Clarissimi & Amplissimi

HERMANNI CONRINGII

Philosophiæ ac Medicinæ Doctoris, & in in-
clyta Academia Iulia Professoris publici, Illustris-
simi Ostfrisiæ Comitis Consiliarij intimi & Ar-
chiatræ &c. Dn. præceptoris & patroni sui
nunquam non venerandi

Ad d. Maij

Publico examini subijcit

ERASMVS *Nissen*

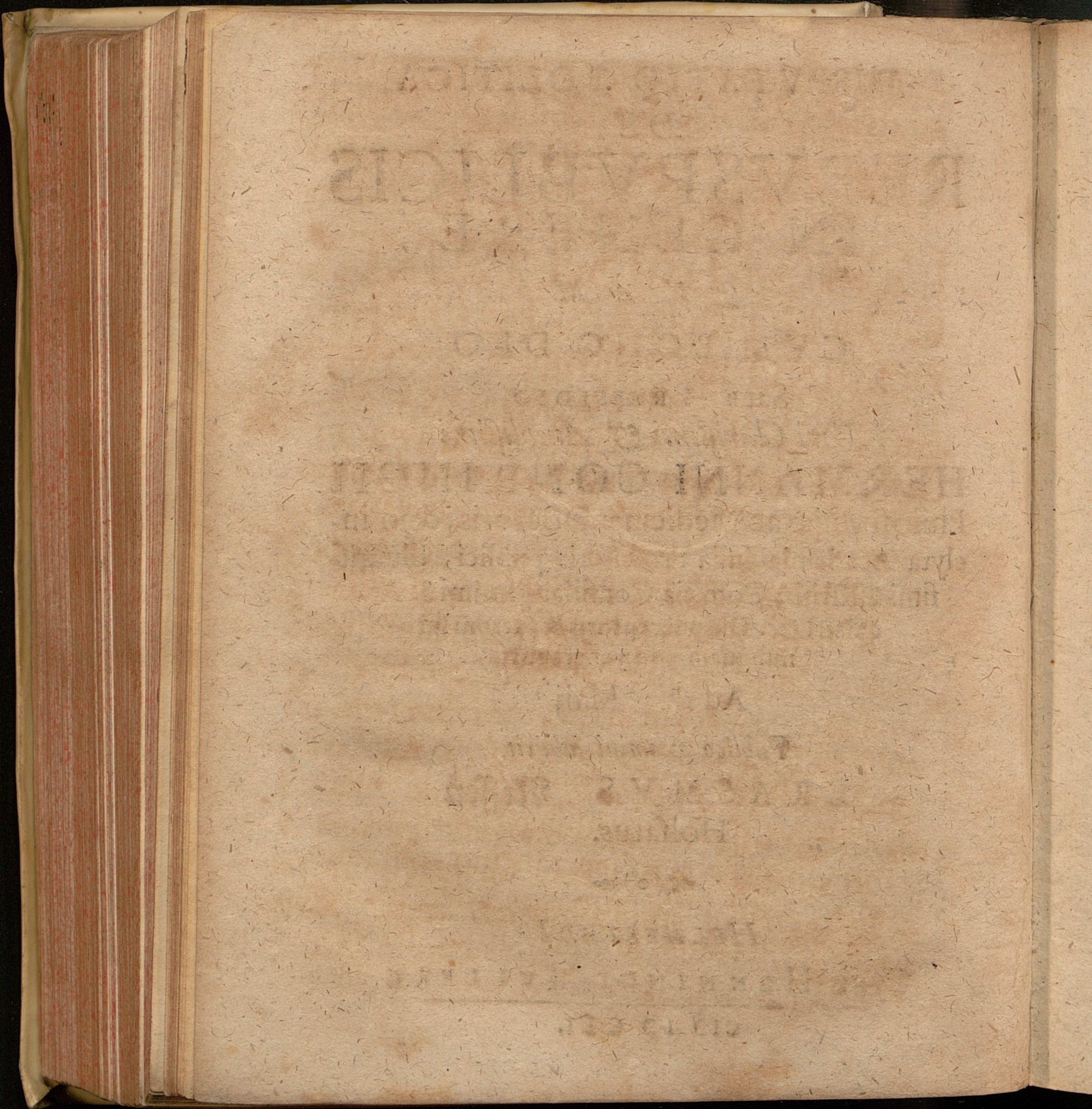
Holsatus.

•••(•)•••

HELMESTADI

Typis HENNINGI MULLERÆ

CIO 1761.

ILLVSTR: ET GENEROSISSIMO
COMITI ET DOMINO

DN. CHRISTIANO,
COMITI RANTZOVIAE
DOMINO in Breitenberg / EQVI-
TI AVRATO, SACRAE ROMANAE CAE-
SAREAE, ET REGIAE DANICAE MAI. MAI.
CONSILIARIO RESPECTIVE INTIMO, ET
PROVINCIALI, EXLEGATO, PRODUCI
SLESVICI ET HOLSATIAE, CAMERARIO,
GVBERNATORI ET PRAEFECTO STEIN-
BVRGI, AVSTRALIS DITHMARSIAE,
ET in Langeland

DOMINO MEO CLEMENTI

Salutem & felicitatem.

I quantum nuper Dignitatis Ex-
cellentiae Tuæ, tantum nunc stilo
meo elegantiae accedere potuif-
set, alijs utique, atque hæ sunt,
literis

literis & novum illum honorem, quem prima Familiae suae intulit, ipsi gratularer, & exiguas has pagellas excusarem. Quod equidem quamvis sperare non ausim, quomodo tamen, vel utrumque vel alterutrum impraesentiarum defugiam, non satis reperio, Ut ut enim, quoquo verterit Tua Excell^{ia}, gratulantium voces non defuisse arbitrer, ut inter tot tantasque, an mea etiam audiri possit, incertum sit, me tamen & omnis retro gratia & nupera illa, qua me denuo cum esset Guelferbyti in aula Serenissimi Principis DOMINI AVGVSTI Ducis Brunovicensium & Lunæburgensium Incluti, dignata est Tua Excell^{ia}, filere non patitur. Hoc modò est, quod, qua re illud faciam, uti dixi, non inveniam. Nam, quas offero, pagellæ, si istas spectet Tua Excell^{ia}, aut cum à quo veniunt, viles sunt, & excusatione ipsæ indigent, tantum abest, ut ad gratulandum Excell^{ia} Tuæ sint idoneæ. Spes tantum aliqua in argumento
mihi

mihi reliqua est, quod de rebus publicis tra-
ctent, quod sane non permisit, ut alterius
nomen præ se ferrent, quam Illius, qui ad
regendas Respublicas natus esset. Accedit,
quod Incomparabilis nostri CONRINGI,
quem non minus omnes Respublicæ, quam
ipse eas, norunt & habere expetunt, auspi-
ciis & scriptæ sint & defensæ, ut quam gra-
tiam vel ipsæ vel earum autor non mereren-
tur, Huic tamen Viro, qui non minus, at-
que ego, novos illos honores Excelliæ Tuæ
per me gratulatur, negatum non iri pro cer-
to plane habeam. Hæc adeo fuerunt, &
quod audivissem, Heroas, quos inter Ex-
celliam Tuam nostra non solum ætas jam
dudum veneratur, sed & futura mirabitur,
ut magna agere, ita tenuia ferre scire, quæ
mihi persuaserunt, ut crederem, unas eas ad
utrumque satis futurum, quæ & honorem,
quem præfatus sum, Excelliæ Tuæ gratula-
rentur, & sibi veniam impetrarent. Quæ
spes ne me fallat, per ea, quæ eam mihi fe-
cerunt,

cerunt, Excelliam Tuam unicè rogo. Sed ne
in bonum publicum peccem, cui, quicquid
longo sermone Excelliam Tuam morarer, de-
cederet, finio. DEVS OPT. MAX.

ILLVSTR. ET GENEROSISSIME DOMINE
Excellia^z Tuæ & Reipublicæ eo feliciorem
hunc honorem faxit cedere, quo Illam di-
gniozem eo Maximus Cæsar iudicavit. Da-
bam in illustri Iulia, quæ est Helmstadt Saxo-
num Calendis Maijs Anni clo 10 cll.

Illustr. & Generosiss^z

Excellia^z Tuæ

Humilis Cliens

ERASMV^S *Rissen*
Auth. & Resp.

ΣΥΝ ΘΕΩ.
DE
REBVS PVBLICIS IN
GENERE
T H E S I S I.

Servius ille Sulpitius, qui primum in cau-
sis orandis locum post M. Tullium Romæ
obtinebat, cum aliquando super Amici
causâ Q. Mucium Scævola Juris suo tem-
pore peritissimum consulisset, neque, quod
ille respondebat, ita statim intelligere po-
tuisset, graviter legitur ab ipso objurgatus fuisse, quodq;
Mucius dixerit: *Turpe esse & Patricio & Nobili jus Civita-
tis, in quâ versetur, ignorare l. 2. §. 43. ff. de O. I.* Quod sane
effatum si verum est de jure privato, de quo tamen hic &
Sulpitius tantum quæsit, & Mucius respondit, quin de
jure publico rectius quis asseruerit, nullum est dubium.

II. Etenim cum satis constet, Patricios & Nobiles
per quam multos & fuisse semper, & etiamnum esse, qui
ita res suas composuerint, ut nec ipsi alijs ex jure civili
obligati sint, nec illis alijs, quomodo etiam hanc inter præ-
cipuas Attici laudes Viri alioquin Nobilissimi refert Cor-
nelius Nepos, *quod neminem unquam accusaverit, nec de re
suâ in judicium ierit*: Cur, si non alijs, saltem hi tuto il-
lud ignorare queant, vix idonea causa afferri potest. Ne-
que enim existimandum est, à juris privati peritiâ nobili-

tatem ortam, aut postmodum tantum in eâ sitam fuisse,
cum & Nobilissimi semper homines extiterint sine hujus
juris peritia & juris peritissimi sine Nobilitate.

III. Bene autem illud ex historijs quis evicerit, à
quibus coeperit Nobilitas, merita in Patriam, Populos,
aut Principes fuisse, quæ sane, vix est, ut primi Nobiles in
illos contulerint, quorum jus & statum adeoque Rem-
publicam ignorarint. Quod cum ita esset, quo quis no-
bilio, eo magis semper Reipublicæ se dedit, ut aut majo-
rum suorum dignitatem auget, aut si illud non posset,
acceptam ab illis saltem tueretur. Omnino enim, quod
de imperijs in Catilinâ Sallustius, in nobilitate etiam ob-
tinere sciebant: *jisdem eam artibus facillime retineri, qui-
bus sit parva.*

IV. Ut ut autem publicarum rerum cura istum or-
dinem maxime ante alios deceat, nunquam tamen tam i-
niquus ille fuit, ut ad se solum Reipublicam pertinere ar-
bitratus fuerit, sed palmam illam in medio ubi hætenus
erat posita, omnibus reliquit. Et vero cum homo quasi
naturâ sit animal civile, ut Aristoteles tum alibi tum *2. Po-
lit. 2.* contendit, & verum est, si mores qui nunc passim ob-
tinent videas, atque illos receptos mores naturæ loco ha-
beas, adeoque ita nemo non alicujus civitatis pars sit, certe
non possit non esse: si quid ratio Scævola valet, & pro-
pterea, quod in civitate versatur, jus illius ignorare non
debet, illud jam in aperto est, omnibus civibus Rempu-
blicam suam debere esse cognitam. Quod tamen defen-
dere arduum fortassis fuerit, nisi certo modo hoc aliquis
intelligat, suas videlicet partes & officium, quæ cujusq; in
Republica sint, nemini debere ignotas esse.

V. Sed quid singuli cives Reipublicæ suæ scire vel
nescire debeant, alias erit videndum: id impræsentiarum
fatis

fatis est obtinuisse, nulli non civium, si non suam admi-
nistrare, (id enim in certis Rebuspublicis certarum est per-
sonarum) certe omnes Respublicas, si velit & possit, co-
gnoscere licere. Cum enim natura in conferendis inge-
nijs certo ordini nunquam se adstringat, eaque summa
sæpe in occulto lateant, inhumanum prorsus foret, natu-
ris hominum invidere, & bonis ingenijs limites velle po-
nere, quod, nisi de tyrannis inauditum hætenus fuit.

VI. Quod si scientia illa communis est cujuscunq;
ordinis hominibus, eos certe, qui huic studio semel vitam
suam manciparunt, scire, quæ sint Rebuspublicarum, li-
cere non solum, sed & debere concludimus, ne quis illud
Epicteti ex Gellio *lib. 17. cap. 19. μέχρι τὸ λέγειν, ἀνευ τῶν πράτ-
τειν* eis infusurret.

VII. Qua spe faciliorem mihi veniam promitto, si
quæ de Rebuspublicis universim audita lectave mihi sint,
in medium proponam, strictim tamen, & ut ingenium &
institutum meum est, breviter; cætera & singulas Respu-
blicas ijs relicturus, qui par istis ausis ingenium, iudicium,
experientiam afferre potuerint.

IX. Neque vero rem ab ipso ovo, ut ajunt, ordiri
necessum putamus, quo ordine hæc de Rebuspublicis sci-
entia, quod alias fieri solet tradi debeat; & quando, ut
Practicæ omnes resolutivo, quæ sint primæ & simplices
societates, & quot numero quomodo ex ijs familia,
& ex familijs civitas coalescat, in quam tanquam ma-
teriam proximam Respublica introducatur. Hæc enim
aut ex alijs jam nota aut certe notanda supponimus. Id
initio monuisse suffecerit, cum civitas alias dicatur cum
respectu ad illum ordinem, quo aliqui imperant aliqui pa-
rent, ut eum simul includat; alias sine illo respectu. In

posteriori significatu, si quando imposterum illa voce utendum nobis fuerit, eam nobis semper intelligi.

IX. Ipsa etiam vox *Reipublicæ* & *πολιτείας* est ex numero τῶν πολλῶς λεγομένων, quæ Aristoteli dicuntur, quare & hoc expediendum, quid ea nobis valeat. Etenim & quamvis *Reipublicæ* formam, sive unus, sive optimi, sive omnes eam constituent; & unam aliquam singularem ejus speciem notat. De hac cum ad eam ordo nos deduxerit, aliquid veniet dicendum: extra illum locum, quando *Reipublicam* dicimus, priori modo volumus acceptam.

X. Equidem aliæ etiam ab alijs hujus vocis significationes, ut & in disputatione, quam antehac Clariss. Præses habuit ejusdem cum hac nostra argumenti, afferuntur. Notat scilicet etiam mixtionem ex *Oligarchia* & *Democratia*; & denique etiam civitatem suis administrandi legibus instructam. Verum cum hujus acceptionis nullus in specie; illius non nisi semel, cum de *Republica* stricte dicta seu *Politica* dicetur, quippe cum qua est eadem, nobis obventurus sit usus, obiter etiam hoc præmonere, satis esse ducimus.

XI. Proximum erit de re ipsa, & quid igitur *Respublica* in lata illa significatione sit, dispicere, quod aliunde nemo melius cognoverit, quam ex ipsa definitione, quam triplicem nobis dat Aristoteles, pro varia ratione instituti sui: ceu solet sæpe usu venire, ut vocabulum aliquod exigente necessitate debeat alio sensu usurpari quam eo quem alias promiscue obtinet. Vnam *3. Polit. 1.* Alteram *3. Polit. 4.* Ultimam *4. Polit. 1.* quæ tamen tantum ab invicem abeunt, ut idem dicere, si attendas, non facile intelligas. Laudatissima & nobis convenientissima præ reliquis media est, quam *3. Polit. 4.* (seu ut alij habent *3. Polit. 6.*) extare diximus. Verba hæc sunt, *Respublica est Civitatis*
ordo,

ordo, tam in aliis Magistratibus, tum in eo maxime, qui omnium est Princeps. Cui definitioni cum eorum nihil, quæ ad essentiam bonæ definitionis faciant, desit, merito acquiescimus.

XII. Ex qua quidem principio constare potest, non eam tantum esse Rempublicam, in qua ita ille ordo est institutus, ut res, id est, utilitas publica semper ex æquo spectetur, quod alias ex definiti origine contenderet aliquis. Sed cuivis etiam alij hanc definitionem competere, in qua quocunque modo res, id est, negocium publicum administratur, sive id unice populi commodo sive etiam cum aliquo ejus incommodo fiat. Neq; enim utilitas æqualis omnium norma & regula est quarumlibet Rerumpublicarum, sed rectarum tantum, quæ Aristoteli dicuntur, adeoque tyrannidem & cœteras aberrationes non minus hoc nomine venire, quam illas, quippe in quibus τὸ κοινόν & talis ordo, & deniq; omnia definitionis reperiuntur; sola absit utilitas æqualis, quæ tamen Reipublicæ nisi rectæ definitionem non ingreditur.

XIII. Atque hinc est, cur Aristoteles, cum primum Rempublicam definivisset, capite statim sequenti quinto divisionem instituat inter rectas, quas diximus & aberrationes, omnemque illarum differentiam ex bono publico metiatur, ut quæ illud præstitutum sibi ex æquo habeant, rectæ sint, quæ vero potissimum unius, vel divitum, vel pauperum, vitiosæ. Quamvis enim fortassis non defuerint, qui Aristotelem inconstantia accusarint, quod cum initio quinti hujus capituli videatur omnium omnino Rerumpublicarum, sive rectæ sint, sive vitiosæ, dignoscendarum certam ac infallibilem notam atque regulam facere numerum eorum, penes quos sit majestas; sub finem tamen ejus, quasi sui oblitus, Oligarchiam & Democrati-

cratiam ex divitijs & paupertate æstimet. Sed id anticipare nolumus, & si suo nos loco conciliaturos promittamus, abunde nos hic fecisse cenlemus.

XIV. Sed nec vicissim existimandum est Aristoteli, quod in omni Republica, adeoque etiam recta maxime inspicere velit illos, penes quos sit τὸ κρείον, ceteros cives nullo loco esse. Quamvis enim ad Rempublicam in genere constituendam aliam illorum rationem non habeat, quam ut abesse non debeant, id quod vel ex ipsa definitione maxime liquet, quando Rempublicam dicit *ordinem civitatis &c.* Civitatis autem nomine præfati jam sumus, omnes omnino cives, sive præsent, sive subsint contineri, sine tamen respectu imperij aut subjectionis. Talis autem Republica, ubi omnes imperent seorsim seu singuli, nulli pareant, dari nullo modo potest.

XV. In Republica tamen recta tantum abest, ut nullo loco ipsi sint subditi, ut illorum utilitas utramque ipsi paginam faciat, nec recta ipsi sit, nisi illam non minus atque imperantium intendat. Nec in ulla Republica sive recta sit sive vitiosa, ad aliud quid τὸ κρείον jubet attendi, quam ad dignoscendam reipublicæ formam, quam, qui illud habent, constituunt. Quod certe honoris, si cætera bene imperent, nec illis qui rectis etiam Rebuspublicis præsent, invideri, nec utilitati publicæ derogare potest.

XVI. Dictum jam semel atq; iterum fuit Rerumpublicarum tam rectarum quam vitiosarum diversitatem spectari quodammodo secundum diversum eorum numerum, penes quos sit majestas, (ita autem nuncupamus id quod Aristoteli dicitur τὸ κρείον, sive summam potestatem malis vocare) ex eoque illas dignosci, cum igitur *cunctas nationes* (verba sunt Taciti *Annal. 4.*) *populus aut pri-*
mores

mores aut singuli regant, ut non solum Aristoteles 3. *Polit.* d. cap. 5. & 4. *Polit.* 2. docet, sed & à Platone cœterisque Philosophis Cicero se didicisse scribit *lib. 2. de Divinat.* & usu ipso licet discere, id quidem in aperto est, utrarumque illarum tres esse species. Neque vero id nobis adverbabitur, quod 1. *Rhetor.* 8. quatuor species Aristoteles enumeret, videlicet Monarchiam, Aristocratiam, Oligarchiam & Democratiam, ut enim ipse citato loco innuit, vulgarem loquendi modum secutus, sub Monarchiâ Tyrannidem etiam & dominatum; sub Democratia vero Politiam seu rempublicam stricte dictam comprehendit, adeoque omnes rerumpublicarum species tam rectas quam prolapsas ibi ex vulgi sententia & populariter recenset.

XVII. Proximum est de rectis videamus, si uno tantum verbo præmiserimus, quem dedimus numerum specierum & rectis & vitiosis rebuspublicis de simplicibus tantum nos intelligere. Præter has enim mixtas quoque esse Aristoteles docet 4. *Polit.* 9. Imo tam rectas quam vitiosas aliquando misceri, id vero infra, quando de simplicibus visum fuerit, patebit. Prima igitur rectarum est, quando *summa potestas penes unum est, qui salutem tamen publicam omnium unice intendat.* Hanc communiter Regnum vocant. Equidem illius Reipublicæ quando unus præest (Monarchiam Græci vocant) Aristoteles 3. *Polit.* 10. quinque sive species sive modos recenset, sed cum cœteris alterutra aut absoluta potestas, aut communis & æqualis omnium utilitas desit, hoc demum, in quo utraque sit conspicua, vere & proprie regnum esse docet, cœtera non nisi secundum quid.

XIIX. Prima Classis est Regum Spartiatarum, sed cum eorum duo fere simul semper fuerint, licet inæquali authoritate nec potestas tamen illimitata, quantum hoc

B

regi-

regimen si non contra certe præter naturam illius regni sit, quod Aristoteles definit, cuius iudicare est integrum. Alter ordo est Regum apud Barbaros sive Dominorum, sed cum hi suum potissimum, non nisi secundo autem commune curent bonum, propius fortassis à Tyrannide, quam Regno abesse dixeris, nisi quod hi tantum volentibus, Tyranni imperent invitis.

XIX. Tertiæ Classis sunt *Æsymnetæ*, quos Aristoteles vocat, & Mytilenenses & cæteri etiam Græci, alio tantum nomine, si quando periculum Reipublicæ imminabat, ipsi cum summo imperio constituebant. His simile quippiam in Romana republica dictatores habebant, atque hi minimum omnium ab Aristotelis Regibus absunt. Potestas tamen temporaria communiter tantum erat, & nihilo tamen minus non raro illi temporaria hac potentia in suum commodum abutebantur. Vid. *Dion. Halixarn. lib. 5. Hist. cap. 11.* Ultimi denique erant Heroes, sed quibus cum res ita erat comparata, ut illorum quorundam merita magis suspicerent istius ævi homines, quam ut illis parerent. Quam enim virtutis famam hæcenus consecuti erant, eadem adversum se usuros illos sæpè numero credebant. Ut nec illorum potestas fuerit absoluta, quippe qui imperium tantum belli, curationem sacrorum, & controversiarum dissertationem, præter tria autem illa, dicente Philosopho, majestatis habuerit nihil.

XX. Omnibus igitur illis merito suum illud, quod diximus Regnum præfert Aristoteles, in quo & absoluta potestas, & publica ex æquo utilitas concurrant, cuique primum in ordine locum tribuit, tanquam simplicissimæ Reipublicæ, uti etiam Platoni audit *lib. 3. de Legib.* Ut sit quasi norma ac regula reliquarum Monarchiarum, à qua illa quo longius abeant, magis errent. Inde etiam est,
cur

cur Aristoteles præterea Regem suum omnibus virtutibus
& quidem usque adeo, ut omnem populum collective
sumptum virtute adæquet imo superet, instructum esse
velit *8. Eth. 10. & 7. Polit. 14.* ne scilicet absoluta potesta-
te abutantur, ut pro communi suo invigilent commodo.
Cum etiam teste *Dion. Hylicarn. in præf. Orig. Rom. à natura
inditum sit, ut melior imperet deterioribus,* quod aliquoties
etiam Aristoteles dicit, *1. Polit. 3. 3. Polit. ult. 7. Polit. 3.* Adeo
ut talem Regem in omni retro historia vix invenias, nec
multum à Platonis idea abeat, quod nec ipse Aristoteles
admodum diffitetur, quando *3. Polit. 9. & 7. Polit. 17.* sem-
per sub conditione loquitur, *si quis existat talis, qui virtu-
tibus excellat.*

XXI. Quod si certe talis debet esse Rex, in proclivi
jam est judicare de illa controversia, utrum præstet nasci
Regem an eligi? Quamvis enim verum sit, *fortes creari
fortibus & bonis Horat. lib. 4. Od. 4.* tamen ut fit in rebus
humanis, in quibus nulla regula, ut loquimur, adeo firma
est, quæ non patiatur exceptionem; ita hic quoque de-
prehendas, aliquando non omnino errasse, qui Heroum
filios noxas dixit. Id profecto quam notissimum, non
omnes Regum aut Principum filios semper meminisse, *ita
se natos esse, ut bona malaq; sua ad Rempublicam pertineant,*
quod Tiberius Germanici liberos monebat apud Tacitum
4. Annal. Nec solum Antoninum Philosophum felicem
dici Imperatorem potuisse, nisi filium Commodum reli-
quisset, Reipublicæ postea nimis incommodum. Sed sem-
per fere reperias, *qui ex paterna fortuna nihil præter licenti-
am usurpent,* quod in Domitiano notat Tacitus *de vita A-
gricol.* Cum tales igitur non raro illi sint, electio autem
optimum quemque inveniat, quin hæc ad talem quidem
Aristotelicam regni formam obtinendam successionem mul-
rum

tum sit præferenda, dubitari vix potest. Quid? Quod si quando majorum suorum vestigia prefferint, eligi non minus possint quam succedere; in hæreditario autem Regno ne indigni quidem illis quam maxime, repelli se patientur.

XXII. Solebat, quando de Regibus, utrum sint inviolabiles, quæri, & an omnia ab ipsis accipere debeant subditi? De quo sane dubium non est, si, qualem Aristoteles Regem definit, talis ille sit. Minime item dubium aliquod superest, si quis jure possideat plena herilis imperij jura: sed cum Regna plæraque sint omnino in pleno patrimonio regentium, imo nonnulla magis aristocratia naturam referant quam monarchia, & res ea diu jam inter magnos viros non minori contentione sit agitata, equidem non ausim illorum sententijs intercedere, quam maxime, cum non tantum stylo & calamo, sed ferro etiam & armis haud ita pridem disceptari illud coeperit. Quanquam alias etiam hic definire quid recti haud adeo sit difficile, modo cujusque regni leges sint omni ex parte cognitæ. Si vulgi sententias vero velimus spectare, videas usu venire id quod Iustinus dixit: *init. lib. 5. Hist. Quo se fortuna, eo etiam favor, & judicia inclinant hominum.* atque ita, prout sese dat eventus, ita quod rebellio in infelicioribus id in felicibus laudabile libertatis studium audit. Ita sæpe *prosperum & felix seclis virtus vocatur*, prout loquitur Senec. *in Herc. fur.*

XXIII. Promissimus antea de rectis Rebus publicis prius nos visurum, alias eadem opera cæteras Monarchia species dominatum videlicet & Tyrannidem subderemus. Nunc Aristocrata & Politia paucis præmittendæ erunt. Atque illam quod attinet, ante omnia observandum est, nunc illa voce simpliciter notari rempublicam

blicam optimam, nunc illam duntaxat in qua penes opti-
mates est regimen. At de illa quidem aristocratia fate-
temur, eo difficiliorem ejus tractationem esse, quo mayo-
ri cum dolore omnium Politicorum Aristotelis de illa
commentarij desiderantur. Certe summum Philosophum
& qui humana pene omnia exsecutus sit, hanc ita indi-
ctam præterisse, ut non nisi uno atque altero loco men-
tionem ejus faciat, atque hoc sparsim, *lib. videlicet 3. Po-
lit. c. 5. lib. 4. c. 7. & 8. lib. 5. c. 7. lib. 6. c. 6.* cum cœtera ta-
men Rerumpublicarum satis exacte pertractet, non est ve-
risimile, omninoque hic tempori potius aliqua injuria,
quam Aristoteli negligentia venit imputanda, ut erudite
Arniseus ex Victorio observavit, *num. ult. Sect. 1. de Oligarch.
in Gen. cap. 8. lib. 11. Relect. Polit.*

XXIV. Cæterum altera illa ratione acceptam, de-
finimus Aristocratiam cum Aristotele ex *3. Polit. 5.* Quod
sit *summum imperium paucorum plurium tamen uno ad salutem
civitatis publicam atq; ex æquo communem directum.* Neque
adversari huic existimamus; quod in *capite 7. lib. 4. Polit.*
non attento numero eam dicit esse Aristocratiam, quæ vi-
ris absolute bonis constet. Etenim ex ijs quæ jam fue-
runt, constat, eos maxime ab Aristotele in explicanda Re-
publica considerari, penes quos sit summa potestas. At-
que hos in Aristocratia viros absolute bonos debere esse
dicit. Plures autem eum ad hanc Reipublica speciem ta-
les viros requirere, inde manifestum est, quod non unum
tantum sed plures nominet.

XXV. De certo autem numero huic rei determi-
nando, non admodum sumus solliciti cum Bodino *lib. 2.
cap. 6. de Rep.* Possumus ipsi vanum illum metum relin-
quere, quid tunc futurum sit, si plures in aliqua civitate
inveniantur viri optimi, quam alij, id est, ad Rempubli-

cam suam administrandam aptiores, quam ad parendum.
Eat & quærat Bodinus illam civitatem, ubi invenerit, sa-
tis mature hac de re deliberabitur. Nos interea tot secu-
lorum experientia edocti, de rebus humanis non tam bene
evenire solere, ut plus bonorum minus malorum in ijs in-
veniatur, statuemus, cuicumque etiam Aristocratia (plu-
res enim hujus quoque gradus esse, statim dicemus) ali-
quando rebus suis idoneos deesse, nedum ut sint nimij.
Id tamen interea non negamus, si plusculi sint, quamvis
multum infra dimidium, tutiorem omnino illum statum
esse, quam si admodum pauci, quibus Respublica commit-
tatur. Hi enim, fere facile est, ut virture relicta conjurent,
& Rempublicam intervertant. Ad quod tamen audendum
multi illi invicem sese impediunt.

XXVI. Cæterum quod antea Regno id multo et-
iam magis Aristocratia evenire videas. Si enim unum
omnibus virtutibus instructum, qualem Regem requirit
Aristoteles, non facile reperias; neque tamen illi, qui pau-
lulum ab hoc deficiunt, Reges propterea esse desinunt,
quamdiu tantum publicæ utilitati consulunt: ut necessum
etiam duxerit Aristoteles, plures eorum gradus afferre, in
d. cap. 10. lib. 3. Polit. Ad Aristocratiam autem viri uno
plures absolute boni requirantur, quorum tamen ex tota
illaque sapientissima Græcia vix tot invenit Apollo Py-
thius, *quot sunt Thebarum porta, vel divitis ostia Nili*, vix est,
ut ex singulis civitatibus multos nobis promittamus. Hinc
fieri sane aliter non potest, quin optimatum nomine alij
etiam veniant, qui etiam si non optimi (in rigore ita dicti)
salthim sint convenientissimi naturæ, & moribus illius civi-
tatis, cui præsent, ut docet Aristoteles *4. Polit. 10.* seu ex
opinionem & iudicio vulgi, optimi, ut *3. Polit. 3.* Quemad-
modum etiam alias pro optima Republica nonnunquam
habent.

habenda est, quæ non simpliciter sed intantum, in quantum fieri potest, optima est, ut dicit idem *4. Polit. 6.*

XXVII. Atque ita accidit, ut diversi etiam gradus Aristocratia exstiterint, qui alieni quippiam admistum fortassis habeant, quamdiu tamen publica totius populi magis, quam privata illorum qui præsumt spectatur utilitas, Respublica illa adhuc fuerit Aristocratica, quamvis alias imperantes non undiquaque sint optimi, sed tales, quales diximus. Aristoteles *4. Polit. 7.* præter illam, quam hætenus vidimus veram atque optimam Aristocratiam, trium aliarum etiam facit mentionem, prima est, quando non solius virtutis, sed præterea divitiarum etiam aliqua habetur ratio. Tale quid in Senatu Romano observare est, cum libera adhuc Roma erat, quando certus census isti ordini præscriptus fuit, neque quisquam infra illum admissus. Quanquam enim alias mixta fuerit tunc temporis Romana Respublica, ut deinde dicemus, nec penes Senatum summa potestas, id tamen nemo facile negaverit, in qualibet republica Senatum ex optimis & prudentissimis constare debere, quos sane, qui ditissimos semper esse existimat, ille nimium quantum errat.

XXIX. Hoc tamen Romæ ita obtinuisse non solum Augusti Cæsaris temporibus, ut *Suetonius in ejus vita* discrete testatur, sed & multis retro annis, G. Fab. Maximo videlicet IV & M. Marcello III Coss. qui SCto edixerunt, ut cum tempore belli Punico II nauta deficerent, secundum censum darentur, & qui decies æris in bonis haberent, septem; Senatores vero octo darent, ut est apud *Livium lib. XXIV.* Ex quo sane liquet, ultra decies æris jam tum censum Senatorum fuisse, alias enim illo SCto manifestam injuriam Senatus sibi fecisset, quod verisimile non est. Quod quidem quando institutum sit, à Romulo, an postea, inter doctos adhuc

adhuc ambigitur. Id autem constat, non solum tunc temporis censum Senatorium fuisse tantum, sed postmodum etiam cum imperio una fuisse auctum. Ita Augustus illum ampliavit, & pro octingentorum millium summa duodecies H. S. taxavit, supplevitq; non habentibus, *Sueton. in ejus vita.*

XXIX. Secundus gradus est, quando prima virtutis, secunda libertatis habetur ratio, id est, quando optimatibus dignissimi è populo adjunguntur, popularis enim regiminis finis potissimum est libertas, *3. Polit. 3. 3. Polit. 1. & 6. Polit. 2.* quod in veteri Lacedæmoniorum republica ipse observavit Aristoteles *2. Polit. 7.* Simile quippiam quodammodo occurrit in reipublicæ Romanæ administratione. Ille enim aliquando penes solos Patricios erat, donec seditio oriretur, quæ sopiri non potuit, nisi magistratibus & honoribus cum plebe communicatis, quos soli hætenus Patricij usurparant, ut legere est apud *Livium lib. 6. & Florum lib. 1. cap. ult.*

XXX. Tertius denique gradus est, quando & virtutis & divitiarum & populi habetur ratio, sic tamen, ut magis spectetur virtus. Nam si divitiæ præferantur, non jam amplius status Aristocraticus sed Oligarchicus fuerit; si populus, Politia seu Respublica strictè dicta; si par omnium habeatur ratio exactè mixta. Quamdiu enim jura majestatis æqualiter non sunt divisa, & altera pars plus, altera minus habet, quadamtenus illa Reipublicæ forma obtinet dicenda est, cujus partes sunt potiores. Tale autem imperium, in quo & virtus & divitiæ & populus concurrunt, Carthagine fuisse statim subjicit Aristoteles. Et hæc quidem de Aristocratia, quas ille affert, speciebus.

XXXI. Cum autem *Respublica tantum æterna, Principes vero & optimates mortales sint, Tacit. 3. Annal.* necessum

sum omnino fuerit hic meminisse, si cui optimatum hu-
mani quippiam acciderit, ut alius in ejus locum sit sub-
rogandus, quomodo id quam commodissime fieri queat.
Varios varie hic egisse constat. Fuerunt, qui optima-
ribus in republica jam constitutis singulis singulos sibi
adsciscere permiserunt, ut Augustus Senatui, *Sueton. in
ejus vita.* Vel etiam plures ut Pisander Atheniensibus,
Thucydides lib. 8. Qui modus quidem adeo malus non
est, sicubi simplex & vera Aristocratia reperiatur. Cum
vero Augustus non in Platonis Republica sed in Romuli
fece sit versatus, Thucydides autem ipse fateatur, Pisan-
dri temporibus Athenis Oligarchiam fuisse, non sane le-
ve periculum est, quando res ita fuit instituta, ne sangui-
nis, favoris, aut alterius alicujus rei potioem habuerint
rationem illi, qui eligere debuerunt, quam virtutis.

XXXII. Ne apud eundem quidem populum idem
hic semper observatum videris. Ante Augustum enim
præcipuum Censuræ officium erat cura Senatus eumque
supplendi. Extra ordinem tamen etiam Dictator id fe-
cisse legitur, si quando periculum imminerebat Reipubli-
cæ. Ita bello Punico II. M. Fabius Buteo Dictator C. L. X. XVII.
in Senatum legisse legitur apud Livium lib. XXIII. neuter ta-
men sine consensu populi, nam de hoc quidem aperte
testatur Livius, *recitatum Senatum & factum id ingenticum
approbatione omnium fuisse.* Et Sulla post cruentam il-
lam victoriam adversus Marium Dominus magis quam
Dictator, cum Senatum maximam partem ex vilissimis
hominibus supplevisset, sine populi tamen consensu hoc
fecisse, videri noluit, quippe, qui de singulis suffragium
tribubus dederit, ut est apud *Appianum.* De Censore,
ut idem credamus, facit Cicero pro Sextio: *Majores, in-
quit, nostri, cum regiam potestatem non tulissent, ita magi-
stratus*

C

stratus

stratus annuos crearunt, ut consilium Reipublicæ præponerent sem-
piternum, deligerentur autem in id ab universo populo. Id
vero nisi de suffragatione populi accipiatur, factum non
fuisse, post Manutium observat Iohannes Zamoscius lib. 1. de
Senat. Rom.

XXXIII. Si magis adhuc retro in Republica Ro-
mana oculi flectantur, videtur ita Romulus Senatum
suum legisse, ut est apud Dionys. Halicarn. lib. 2. Antiquit.
Rom. Ut ipse unum ex C. Patricijs selegerit, quem rebus
urbanis præesse voluerit, si ipse in bellum proficisceretur.
Singulas deinde tribus, tres viros ætate, prudentia, & ge-
nere præcipuos iussit legere. Post hosce novem iussit de-
nuo singulas curias tres viros è Patricijs maxime idoneos
deligere. Atque ita adjectis illis novem, his nonaginta
& uno illo, quem ipse decreverat, C. Senatorum nume-
rum explevit. Quomodo Veneti eligant apud Iano-
tum de eorum Republica; quomodo alij apud alios ex-
stat, quorum omnium modos & instituta recensere nimis
foret prolixum. Ut ab exemplis ad præcepta reverta-
mur, existimat quispiam, non esse faciliorem viam legen-
di optimates, quam si tota res bene meritis de Republica,
eisque juratis committatur. Sed non addit, quinam be-
ne illi de Republica meriti esse debeant, qui sane in Ari-
stocratia alij raro esse solent quam ipsi optimates in Re-
publica jam constituti, adeoque ad cooptationem pene-
res rediret, quam tamen non esse sine periculo, ne, uti
nunc sunt *à se*, aut hereditaria aut Oligarchica fiat Re-
spublica, jam ante est dictum.

XXXIV. Quantum nostrum est iudicium, inter o-
mnes illos modos, quorum fecimus mentionem, vide-
tur ille esse optimus, quo utebantur Romani, quando
eorum Respublica uti credebant, erat pessima, hoc est Re-
gia,

gia, si unum illum demas, quem Rōmulus tanquam lega-
tum suum addidit, qui sine dubio Senatorum consilia &
actiones satis acute & tantum non nimium observavit.
Nam uti reliquos cum hoc ne quidem contendi posse
credimus, ita nec illum, qui Censorum aut dictatorum
tempore obtinuit, huic præferri debere existimamus. In-
cautius enim omnino in lectos jam Senatores, quando
tantum recitabantur, populus Romanus consensit, quam
prævia deliberatione eligere ipse potuisset. Equidem
cum Bodino *lib. 2. cap. 6. de Republ.* ultro largior, singulos è
populo, si ijs committatur negotium, similem sibi, id est
stolidum fere lecturum; de integris tamen tribubus, cu-
rijs, & quos nunc habemus, ordinibus & collegijs, ne ipse
quidem Bodinus hoc metuerit, quibus nunquam deesse
possunt, qui, si non optimum, Reipublicæ saltem suæ con-
venientissimum eligant. Quod si tum forte contigerit,
ut unus aut alter paria habeant suffragia, quin sorti res
committatur, nullam est periculum, quippe quæ, in quo
errare possit, tum non inveniatur.

XXXV. Venimus ad Politiam seu Rempublicam
in specie dictam, tertiam illam rectorum & simplicium re-
rum publicarum speciem, quæ est, *quando populus imperat
ad communem ex æquo utilitatem, 3. Polit. 7.* τὸ πλῆθος enim
seu multitudinem, quam Philosophus loco generis ponit,
per omnes seu totum populum recte explicari putamus,
quod & alias obtinere idem tradit, *lib. de Poetica. cap. 25.*
τὸ πᾶν εἶναι πολὺ π. Nam etiam nos populum cum Icto o-
mnino distinguimus à plebe, *§. 4. Inst. de I. N. G. & C. & l.*
238. ff. de V. S. ut ille Patricios & Senatores etiam contine-
at, hæc sine illis cæteros tantum cives. Quod quidem
adeo notandum est, ut, si plebs dominetur, Democratia o-
riatur Politicæ ad amissim contraria.

XXXVI. Iniquos fere censores hæc Respublica accepit, interque eos Platonem, qui *in Polit.* inter iniquas Respublicas optimam, inter optimas deterrimam pronunciat Democratiam. Neque Democratiam tamen intelligit eam, quam Politia opponi diximus, quando plebs dominatur, sed ipsam Politiam generali ejus vocis acceptione alijs quoque autoribus non inusitata, uti mox dicemus. Cujus quidem rei hoc esse argumentum potest, quod in sequentibus dividat illam in legitimam & prolapsam, quod certe facere non debuisset, si Democratiam Aristoteli & stricte dictam tantum intellexisset. Quod pace viri dixerim videtur hic omnino Plato secus atque Philosophum decebat processisse. Omnino enim ante inter res tam diversas tamque contrarias distinguere debuisset, & tum de legitima pronunciare, si quidem hæc ejus mens fuisset, quod nos quidem credimus, inter bonas eam esse pessimam; de prolapsa inter malas eam esse optimam. Quæ tametsi maxime ejus sit sententia, nihilo tamen minus reprehenditur ab Aristotele *4. Polit. 2.* quod bonitatem aliquam tribuat vitiosis rebus publicis, in quas tamen ea non cadat, quippe toto genere diversa, quasque *magis minusve vitiosas* recte quidem, non autem *bonas* nedum *optimas* dixisset.

XXXVII. Non videtur autem difficile hariolari, quid Platonem in hanc sententiam conjecerit; cum enim videret, in omni civitate plebis semper maximam esse multitudinem, quæ, si numerum ineas, nobiles & optimates multum superet, adeoque si singuli suffragia & jura majestatis habeant, nunquam non bona & salubria nobilium & prudentum consilia ab imperito vulgo superatum iri, nec illam rempublicam salvam aut bonam esse posse, cui ita ab inconsulta plebe consulatur. Inter malas autem

tem

rem ideo censuit optimam, quod sine dubio singuli illi, quisque suam utilitatem pro scopo sint habitari, adeoque meliorem, (utamur jam ejus verbis) illam esse Rempubli- cam, in qua plerisque bene sit, quam in qua uni aut pau- cis. Verum uti Platoni non controvertimus, sed ultro fatemur, singulos è plebe, si pari cum omnibus autori- tate admittantur, meliores facili negotio victuros, eorum- que imperium, ut ipsi instabile admodum futurum; ita hoc nobis amplius probari cupimus, de essentia Politia, seu Reipublica strictim dicta esse, ut jura majestatis pe- nes unumquemque è populo sint seorsim æqualiter, quod ut factum sit, multum hætenus abest.

XXXIIX. Aristoteles certe longe aliud, neque du- bium est, quin rectius, docet *4. Polit. 8. & 9.* Non esse necessarium ad constituendam Politiam, ut viritim suffra- gia ferantur, alias enim, quod diximus, malum evenire, & optimos & sapientissimos viros à peioribus & stolidio- ribus multum vinci; satis esse si jura majestatis penes no- biles & plebem sint indivisa. Atque hoc est, quod ille cin- num vocat Oligarchia, & Democratia, in eo quæ naturam Reipublica in specie constituit. Ad cujus etiam similitu- dinem in parva aliqua civitate, si plures ordines istic quam unum non esse contingat, penes curias, decurias, & col- legia majestatem, quemadmodum in electionibus suffra- gia, esse posse nulli dubitamus.

XXXIX. Quod si forte Anacharsis aliquis existat, qui non solum de Atheniensium, sed de omni etiam De- mocratia (in genere dicta) pronunciare velit, deliberare istic sapientes, stultos decernere, id quidem, si viritim fi- at, ipsi facile largiemur, & collegia, cur non hi æque ita majestatem, quam electionem, uti antea attulimus, ha- bere possint, nihil dum dixit Anacharsis, præsertim cum

inter bonas eam recenseat Aristoteles, à cuius sententia recedere, ut nobis alias religio est, ita cur hic illud agere instituamus, nulla est causa. Quam maxime cum libertatem habeat pro scopo, quod cum Aristoteles in multis locis confiteatur, 2. Polit. 9. 3. Polit. 3. & ult. 4. Polit. 8. & alibi, tum ne ipsi quidem Politicæ hostes negant. Quæ cum in hoc potissimum consisteret, ut nulli subessent, id vero per hominum, uti nunc sunt, naturam non amplius liceret, ad illum tamen gradum, qui huic esse proximus, devenerunt, ut alterne parerent, & imperarent, juribus majestatis nihilominus toto populo salvis. Ita Horatius & Valerius C O S S. apud Liv. lib. 3. conqueruntur, Decemviros inter alia *Magistratus annuos & vicissitudinem imperandi: quod unum sit exæquanda libertatis sustulisse.* Et Canuleius apud eundem lib. 4. *Id equa, inquit, libertatis est, si invicem annuis magistratibus parere & imperare liceat.*

X L. Sed satis fortassis multa de Rebus publicis rectis, subdendæ nunc vitiosæ, in quibus eo nobis esse brevioribus licebit, quo prolixius de bonis dictum fuit, & ex his illarum natura facilius cognosci potest, secundum illud, *quod labe è rectis patefcant, 3. Polit. 5.* Atque ut de illis potissimum incipiamus, quæ regno opponuntur, maximè ei contrariatur Tyrannis, quando unus imperat, qui suam unicè salutem intendit, 3. Polit. 7. eorum autem vix attendit qui parent, 4. Polit. 20. Omnium omnino Re- rum publicarum pessima 8. Eth. 12. 4. Polit. 2. & Reipublicæ nomine vix digna, 4. Polit. 8. Cæterum ne cui imponat par utriusque & Regis & Tyranni potentia, aut unus aliusve etiam actus tyrannicus in Rege alias bono, certas quasdam notas memorat Philosophus 5. Polit. 10. Nam ut alias dicitur, *quod una hirundo non faciat ver: ita nec si semel sed semper aut sapissime eundem deprehendas, tum demum de*

de tyranno licebit pronunciare. Horum Tyrannorum
(ceteras enim vocabuli acceptiones afferre, postquam jam
definivimus necessum non putamus) duo facit genera 4.
Polit. 10. Quod alij sint, titulo, alij exercitio, seu ut alij lo-
quuntur, quod tamen idem est, alij occupatione, admi-
nistracione alij. Quam distinctionem maxime tum non-
nulli probant, quando quæritur, liceatne Tyrannum è me-
dio tollere, quod quidem affirmant de titulo tali, sive oc-
cupatione; magis vero adhuc de illo, qui utroque & titu-
lo & exercitio talis est. Non vero de eo qui Tyrannus fit
administracione, & tyrannidem à proavis acceperit, quod
tum subditi quodammodo in illud imperium consense-
rint. Quos inter etiam est *Hugo Grot. lib. 1. de I. Bell. ac Pac.*
c. 4. n. 15. & seqq. Sed quia præstat scelera ignorari, ut ha-
bet *Glossa ad c. 19. de hæret. in sexte*, & jam de Tyranni morte
diximus, quod amplius possimus, superesse non putamus.

XLI. Medius quasi inter Tyrannidem & Regnum
Dominatus ille cujus jam ante mentionem fecimus, quan-
do unus imperat, qui primario suam intendit utilitatem,
per accidens tamen subditorum sic satis diligentem curam
habet. Quam definitionem colligunt ex signis, quæ A-
ristoteles habet 3. *Polit. 10. 4. Polit. 10.* & alibi, cum ipsius
definitio non inveniatur. In hoc vitiosus quod publicam
non intendat primario, quippe quam rectarum Rerumpu-
blicarum normam fecimus. Hoc imperium tamen ma-
gis pro Barbaris quam Græcis, Asiaticis quam Europæis
esse asserit Aristoteles 3. *Polit. 10.* quibus non obscure in-
nuit, alijs alios, ut hoc modo imperentur, aptiores esse,
quemadmodum etiam alias differit, servos quosdam na-
sci, 1. *Polit. 3.* adeoque illis, qui ita dominum non inviti pa-
riuntur, injustus ille dominandi modus non est, cum *valen-*
ti, ut ajunt Ethici, *non fiat injuria.* Id majoris difficultatis
est

est expedire, si barbari aliquandiu sub Dominis vixerint, eorum autem posteri cultiores reddantur, ut horum mores & ingenia à majorum suorum multum distent, justene illud dominium excutere queant. Equidem & à Græcis & à Romanis factitatum illud legimus, jure vero an injuria nobis quidem amplius deliberandum esse censemus, interea non dubitamus asserere juri gentium talem dominatum non repugnare.

XLII. Properamus ad Oligarchiam. De qua initio notandum vocem illam esse ambiguam, quod apud alios non tantum autores observare est, sed in ipso etiam Aristotele ejus rei exstant vestigia, quando *4. Polit. 3.* illum taxat, Speusippum fortasse, qui uti nunc, qui Ramum sequuntur, amore *διχολομίας* rempublicam omnem in Oligarchicam & popularem dividebat, & sub Oligarchia late sumpta, tanquam generali vocabulo Aristocratiam etiam comprehendebat, id ipse etiam ibi refert Aristoteles. Quod quodammodo tolerari posset, si divisio ipsa alias recte sese haberet. Nam si originem vocis spectes, paucorum imperium dicit, qui sive optimates sint in Aristocratia, sive divites in Oligarchia nostra, id paucitati eorum nihil obstat; verum cum Aristoteles statim subjiciat, meliorem se divisionem dedisse, illam scilicet quam nos supra attulimus, in bonas & aberrationes, nos cum divisione una hanc etiam Oligarchiæ acceptionem relinquimus, hancque, de qua nobis jam sermo est, definimus *ex 3. Polit. 5. ubi divites plures tamen uno imperant ad propriam utilitatem.*

XLIII. In mentem hic nobis est, quid ex promisso debeamus, cum enim supra de notis diversarum rerumpublicarum ageremus, diximus Aristotelem eo nomine apud nonnullos male audire, quod cum *3. Polit. 5.* numerum imperantium diversarum Rerumpublicarum notam

tam fecisset, adeoque hic Oligarchia definiri debuisset imperium paucorum, quicumque illi sint ad suam utilitatem, ille tamen pro *paucis divites* substituatur, quod cum istic suo loco conciliandum receperimus, hic locus ille erit, & principio quidem ut in omni alia, ita in hac etiam re accurate distinguenda veniunt illa, quæ de essentia ejus sunt, ab illis quæ ei tantum accidunt. Aristoteles quamvis tanquam inseparabile propemodum accidens rerum publicarum numerum eorum, penes quos sit majestas, admittat, (neque enim novum est, vulgo rebus nomina ab accidentibus indi, ut accurate notatum in *disp. de Oligarchia th. 13.*) aliud tamen omnino est, in quo earum essentia consistit. Ita unitas nec Regnum nec Dominatum nec Tyrannidem constituit, sed unius summa excellentia Regnum facit, Dominatum dominium, nimix unius potentix & divitiæ Tyrannidem. Ita Aristocratiam non unius sed plurium præ omnibus dignitas; Politiam seu Rempublicam strictim dictam quædam inter omnes paritas constituit, quando neque unus neque aliqui præ cæteris excellunt. Ad eum igitur modum Oligarchiam etiam divitias, Democratiam paupertatem constituere cum Aristotele asserimus. Atque hinc est, quod idem ille *4. Polit. 4.* dicit, si in aliqua civitate sint mille trecenti cives, quorū mille divites, & republica potiantur, trecenti pauperes, & pareant, non ideo, quod major numerus imperantium, quam parentium, dicendum esse illam non esse Oligarchiam; nec ex adverso, si trecenti illi pauperes prævalerent, pro Oligarchia hanc Rempublicam habendam, sed pro Democratia.

XLIV. Sed cum hæc fortassis clara sint, de speciebus Oligarchiæ, quæ habet Aristoteles subdenda erunt, *ex capp. 5. & 6. lib. 4. Polit.* Esse autem plures Oligarchiæ

D

species

Species Aristoteles ex diversitate divitum demonstrat, tametsi *Arriani* contra statuat *Relect. Polit. lib. 2. cap. 4. sect. 3. n. 36.* Quatuor autem numerat Aristoteles. Prima est, quando certus census legibus definitus est, quem qui adipiscitur, socius statim fit imperij, qui quamvis non adeo magnus sit, tantus tamen est, ut pauperes, quippe plurima pars, nancisci eum nequeant. Secunda quando quidem etiam census habetur ratio, sic tamen, ut non, qui illum nactus sit, statim fiat imperij particeps, sed penes ceteros *ὀλιγος* maneat arbitrium eligendi. Tertia, quando non quilibet dives est civibus, sed filij parentibus succedunt. Quarta denique, quando pauci divites, vi partu dolove raptu imperio, sine legibus pro lubitu dominantur, hæc omnium deterrima, dicta alias etiam *δυναστεία* Aristoteli *d. c. 5.* cum tres priores species secundum legum præscripta adhuc incedant.

XLV. Tandem ad Democratiam, cui eadem principio, quæ Oligarchiæ, vocis accidit ambiguitas. Generaliter enim quandoque tam Politiam dicere, quam Democratiam strictè dictam, ex ijs, quæ antea disseruimus, manifestum jam est, ut ea operose hic repetere, non sit necessum. *Polybius* etiam pro sola Politia eam accipit, *in principio lib. 6.* Sed nos uti alias ita hic quoque Aristotelem sequimur, qui strictè eam accipit, & definit *imperium pauperum in privatam utilitatem 3. Polit. 5. & 4. Polit. 4.* Nisi quod hic non tantum ut, qui imperent, *pauperes* sint, sed & ut *liberi*, requirat. Sed de hoc quidem ex parte supra visum jam fuit, libertatem enim, (quæ in duobus potissimum consistit, imperandi parendique viciscitudine & vivendi ut velis licentia, Aristoteles *6. Polit. 2.*) non tantum Politia ut finem ultimum, sed & Democratia sibi ha-

bi habet præstitutum. Quod si quis existimet, male Aristotelem vel nos Democratiam per imperium pauperum definivisse, rectius autem illud per imperium multorum sive plebis facturos fuisse, illum ad ea, quæ de divitiis in Oligarchia disputata sunt, remittimus, & parem paupertatis in Democratia rationem esse affirmamus.

XLVI. Superest, ut de ejus speciebus videamus, quorum plures esse gradus ex diversitate plebis, ut Oligarchiæ ex diversitate nobilium, demonstrat. Plebs enim & pauperes, & nobiles ac divites in hac materia Aristoteli unum quodammodo sunt, uti passim hoc deprehendimus, unde ipsemet nobilitatem per inveteratas divitias & virtutem definit *4. Polit. 8. & 5. Polit. 1.* Quinque autem tantum Aristoteles numerat *4. Polit. 4. & 6.* Nisi quod in cap. 6. quatuor tantum repetat illas, quæ à prima illa & vera Democratia una longius quam altera, abeant, quibus si illa computetur, quinque iterum erunt. Neque id magnopere contendemus, plures dari non posse. Id veri admodum simile est, Aristotelis certe tempore plures nondum extitisse in historijs, quod alias tantum ingenij & industriæ vir, ut omnia prope sciverit, neque ignorasset, neque indictum reliquisset.

XLVII. Prima igitur earum est, quando singulorum civium par est autoritas, iisque aditus ad rempublicam patet, quam tamen secundum leges gubernant. Omnino enim Democraticum est, si singuli è multitudine pari sint autoritate, qua singuli è nobilitate, cum enim major sit plerumque numerus plebis, quam Nobilitatis, hæc facile supplantabitur. Reliquarum tamen omnium hæc quam maxime ad Politiam accedit. Secunda species est eorum, qui censum aliquem, non tamen adeo magnum

habent, quo statim fiunt imperij participes. Tertia; quando iterum par omnium est conditio, sed illi tamen excluduntur, qui macula quadam sunt notati, ceteri secundum præscripta legum imperent. Quarta species ne infamia quidem notatos excludit, dummodo utroque parente cive sint nati. inquilini autem & cujus vel pater vel mater tantum civis fuit, arcantur. Sed in his omnibus leges adhuc valent, & secundum eas, qualescunque etiam sint, omnia fiunt. Quinta autem omnium deterrima nullas patitur leges, sed omnia istic omnibus licent dicta Platoni *ὀχλοκρατία*, quod nomen forte adhuc nimis honestum est, cum *ἀναρχία* pene sit, & Reipublicæ amplius nomine, ne malæ quidem vix digna.

XLIX. Sed diu satis & pro instituti ratione propè nimium simplicibus Rebuspublicis immorati sumus, monet jam tempus & ordo, ut de mixtis videamus. Ac ne quicquid impofterum de illa dicetur, collabi necessum habeat, si nonnulli, quod intendunt, obtineant, mixtam Reipublicam dari non posse, operæ pretium erit hinc initium facere, & quæ Aristotelis hac de re sententia sit, investigare. Qui quidem tantum abest, ut dari eam posse inficias eat, ut ipse modum quendam mixtionis *4. Polit. 9.* præscribat, & quod amplius est, illā Reipublicā, quæ ex pluribus concreta sit, ceteris meliorem pronunciet, *2. Polit. 4.* Cui igitur sententiæ quoque nos acquiescimus, eamque dicimus Reipublicam mixtam, *quando diversis ordinibus diversa majestatis competunt jura.*

XLIX. Bodinus ne quod semper non etiam hic agere videatur, ratus eo majorem famam suam futuram, quod audentius Aristoteli obloquatur, *lib. 2. cap. 1. de Rep.* contra disputat, nec talem reipublicam dari posse, contendit.

dit, quod jura majestatis sint indivisa. Quod tamen ille
obteneat, non tamen est, ut vereamur, ne tantopere con-
tra nos sit. Ut enim indivisa esse, si rem publicam inspicias,
ultra concedimus, quippe quæ, si divisa tantum jura ma-
jestatis haberet, integra Respublica non esset, ita cur ea
certis civium ordinibus dividi nequeant, æque atque uni-
tota committi, id vero est, quod maxime omnium pro-
bare debebat Bodinus, & minime omnium facit. Ani-
mam sensitivam quatenus toti animali incumbit, indivi-
sibilem esse, nemo rerum naturalium facile tam imperitus
fuit, qui negaverit. Hæc tamen actiones suas per sensus
internos & externos, eosque iterum diversos exercet. Cur
majestas à diversis etiam ordinibus administrari nequeat,
major ratio non apparet. Nam quod *Bodinus l. c.* dicit,
ob simplicitatem ejus id fieri non posse, in eo oppido
fallitur. Diximus modo de anima sensitiva, quam utiq;
esse quodammodo simplicem & indivisibilem, apud omnes
in confesso est, ejus simplicitati tamen quicquam obstare,
quo minus in diversis organis operetur, adeo, ut nec hæc
majestatis juribus si tam simplicia essent, patrocinari pos-
sit, ne per diversos ordines exerceantur. Nunc vero mul-
tum abest, ut majestas tam simplex atque anima sensitiva
sit, quippe quæ ex variis demum juribus coalitis exsur-
gat, ut in proclivi esset probare, nisi id præter institutum
nostrum foret, adeoque multo etiam facilius diversis par-
tibus quam anima sensitiva communicari possit. Quæ
cætera pro sua sententia attulit, ijs erudite respondet *Pic-
cartus in comment. ad c. 9. lib. 4. Polit.* Nobis ne nimij simus,
omnia adducere non licet.

L. Videndum jam in quo ratio mixtionis consi-
stat. Quæ quidem nobis duplex esse videtur æqualis a-
lia, si nimirum æqualiter jura majestatis dividantur, ut alius

ordo hæc, alius illa, tertius denique alia habeat ita temperata, ut nulla pars prævaleat: alia inæqualis, ita tamen ut perierit simplicium rerumpublicarum natura. Sæpe enim inter simplices respublicas inveneris, quæ ob crebras mutationes alieni quippiam admistum habeant, quamdiu tamen adeo non miscentur, ut formam simplicem amiserint, mixtæ non sunt dicendæ. Egregium certe in hunc sensum simile adducunt Politici ex rebus naturalibus. Quemadmodum enim elementa non sunt mixta, nisi perdiderint speciem, & pene æquali proportionem sese mutuo temperarint, ut docet Aristoteles *lib. 1. de Generat. & Corrupt. cap. 10. text. 86. & 88.* Ita ajunt ad *cap. 9. lib. 4. Polit.* nec judicandam esse rempublicam mixtam, nisi formæ ita inter se temperatæ sint, ut nullius simplicis nomine appellari merito queat. Sunt autem & mixta corpora, alia quoad pondus alia quoad justitiam, ut loquuntur, temperata: imo horum quæ inæqualiter sunt mixta, numerus major est quam illorum. Quod ipsum & in rebuspublicis usu venit: æqualiter enim mixtæ rarius reperiuntur.

L I. Non unicum vero mixtæ Reipublicæ esse modum asserimus, cum fieri etiam aliquando possit, ut duæ solum formæ, nunc tres, nunc plures inter se misceantur. Quod quidem sub certas leges revocare, quænam majestatis jura huic vel isti ordini sint concedenda, cum nec Aristoteli factitatum sit, in scripto quidem hodieque superstite (etsi enim libro sexto factum id omnino sit verisimile, ejusque supersint hodieque vestigia, tamen ille mutilus est & magnam partem ævi vitio periit) hinc non satis tutum putamus, nostri ingenij ductum sequi. Interim hoc asserere non dubitamus, vitiosas non magis quam rectas misceri, nec mixtam rempublicam tantum justam

nam esse posse sed & corruptam. Est quidem hoc etiam inter argumenta Bodini, quibus mixtionem rerum publicarum impugnat, quod dicit *cap. 1. lib. 2.* bonas misceri opus non esse, malas vero qui misceat, ex malo pejus facere, & fel aceto addere. Sed hoc pro tantâ re exiguum sanè argumentum est, non enim quam bene aut male iustæ respUBLICÆ misceantur, quæritur, sed an, ut misceantur, fieri non possit.

LII. Sed quia inter vulgus non solum sed & inter doctos reperias, qui exemplis quàm rationibus credere malint, videbimus, nihilne mixtionis in veteri historia inveniatur. In qua prima occurrit respUBLICA Laconum, de qua quidem plerique conveniunt, quod post Lycurgi ætatem fuerit mixta, an vero ex tribus formis, an ex duabus tantum, & ex quibus, sunt, qui ambigunt: quomodo etiam ipse Aristoteles *2. Polit. 4.* refert, alios fuisse, qui ex tribus Oligarchia, Monarchia, & Democratia concretam illam dixerint; alios ex duabus tantum, Tyrannide & Democratia, quæ est *Platonis 4. de LL.* neque ipse disputat adversum eos, qui respUBLICAM Spartanam mixtam asserebant, de formis tantum in mixtione concurrentibus dissentit. Causam hujus difficultatis, quod non ita in proclivi fuerit, de ijs judicare ponit ipse Aristoteles *4. Polit. 9.* in accurata mixtione, & quod extrema tam bene temperata sint, ut medium ab alterutro eorum vix liceat dignosci. Sic alias in Ethicis docet, fortem, si comparetur ignavo, audacis, si cum audace, ignavi faciem induere, & liberalem, si cum prodigo componas, avari, si cum avaro, prodigi speciem præ se ferre, *2. Eth. 8, 3. Eth. 6.*

LIII. Et ne operam sumamus in citandis illis, qui mixtionem non admittunt, quos pro se citat *Bodinus 2. Polit. 1.*

lit. 1. Historicos plerosque aut Oratores, ut Aristocrati-
cam illam rempublicam evincat, qui tamen hac de re sua
quidem arte judicare non poterant, & quando ista scri-
bebant, nihil minus forte in animo habebant, quam de
accurata ejus Reipublicæ forma sententiam ferre. Nec
plus operæ merentur illi, qui puram Democratiam Spar-
tanam agnoscunt, quamvis hi adhuc minus errent, quam
priors. Omnino enim magna fuit concessa populo po-
testas institutis Lycurgi, quæ tantum abest, ut postmo-
dum à Theopompo & succedentibus Ephoris fuerit im-
minuta, ut magis etiam fuerit intensa, *Plutarchus in Lycur-
go*; Et major prope dicente Aristotele *2. Polit. 7.* quam æ-
qualitas mixtionis ferret. Simul tamen hoc quoque extra
controversiam est, Theopompum non minus multa Sena-
tui xxx virorum quam Ephoris detulisse, magnamque ejus
in illa republica fuisse auctoritatem, ut *Xenophon testatur in
Rep. Lacedamon.* Et illius apophthegma, *qui in solâ Spar-
tana civitate expedire dicebat senescere.*

LIV. Qui ex tribus mistam volunt, ijs ipse respon-
det Aristoteles *d. lib. 2. cap. 7. Polit. & lib. 4. cap. 9.* Regum
enim nudum nomen, nullam potentiam fuisse, qua in re om-
nes habet historicos suffragatores. Cæterum jura ma-
jestatis penes Ephoros & Senatum fuisse. Ephori vero
plebis vicem sustinebant, quippe plebejus magistratus, ut
Tribunus apud Romanos, & ex infima plebe creari soliti
Aristoteles *2. Polit. 4. & 7.* Et licet horum quidem po-
tentia magna & tantum non nimia in Republica Sparta-
na fuerit, uti antea jam tetigimus; Senatui tamen nihilo-
minus certa quoque majestatis jura tribuit Philosophus,
*ita d. cap. 7. Senatus sunt magnorum judiciorum domini, &
eod. cap. Senatum cum summa potestate disposuisse quadam
circa*

circa Rempublicam multaque sordide administrasse, quod nemini rationes reddere sint coacti, & 4. Polit. 9. Habere eum jus vite & necis, & id genus multa. Quo omnino etiam referre licet jus præconsultandi cum *Plutarcho in Agide*, qui præcipuam Senatus autoritatem in eo locat. Vti enim Romulus tum demum populo jus suum esse volebat, si idem Patribus esset visum, *Halycarn. lib. 2.* quod deinde interregni tempore in leges relatum est. Ne populus nisi Patres autores facti extitissent, sciscendi potestatem haberet, *Livius lib. 1.* qui mos etiam ad ipsius ætatem duravit; Ita Spartæ quoque, quæ Senatus noluit, populus decernere non potuit, quamvis enim vota penes hunc essent, ferre tamen ille non poterat, nisi à Senatu & convocatus & rogatus fuisset. Ex quibus omnibus ita satis liquet, majestatem Reges nullam, sed Senatum & Ephoros divissam prope habuisse.

LV. Alterum exemplum est in republica Romana illo aliquandiu tempore, quod fuit inter ejectos Reges, & Iulium Cæsarem. Cum vero notum sit ex historia Romana, multa sæpe in republica toto illo tempore fuisse mutata, quæsitum est, an nihil ex istis mutationibus etiam variaverit respública, sed una semper eademque ejus facies, mixta scilicet, fuerit. Quæ tamen quæstio, tantum difficultatis non habet, ut à rerum & legum Romanarum tantum leviter perito expediri non possit. Id quidem quodammodo dubium esse videmus, à quo tempore mixturæ hujus initium sit arcessendum, à primone consulatu Publicolæ, qui potestatem cum populo comunicavit, & legem de provocando ad eum à COSS. tulit. *Liv. lib. 2.* In qua sententia nonnullos deprehendimus; an vero à primis Tribunis, qui annis aliquot, xiv

E

circi-

circiter post exstiterunt, quippe quos Dionys. in annum
V. C. CCLXI. collocat, quod Piccarto placet. Tametsi
tantopere in exigua hac temporis differentia non sit po-
nendum, ut diversum Dd. hic sentire credamus. Vti e-
nim certum est lege illa Publicolæ statim majestatem po-
pulo aliquatenus communicatam fuisse, sic populum sine
certo aliquo capite, qui deinde Tribunus erat, conces-
sa potestate ita non uti potuisse, à vero non multum
abit.

LVI. Difficilius possit videri expeditu, quando finie-
rit. Nos vero salva auctoritate aliorum opinamur finem
demum impositum cum Caesarum imperio. Etsi enim
interea temporis nunc populi nunc Senatus partes vulgo
invaluerint, ut alio parum valuerint, revera tamen sem-
per mistio quædam fuit reliqua, non una tamen mistio-
nis ratione, sed nunc hanc nunc illa prevalente.

LVII. Qui denuo sub Impp. Romanis mixtam
fuisse scripserunt, ut Xiphilinus, qui populum Romanum
ideo Augustum luxisse autor est, quod *salutariter Regnum
cum Republica miscuisset*, & Tacitus, qui Nervam laudat
*in vita Agric. quod res olim dissociabiles miscuerit Princi-
pazum & libertatem* (id est Politiam, quippe cujus finis ut
lib. 39. notavimus) eos favore peccasse conjicimus, cum sa-
tis constet, nihil unquam in republica Romana illius tem-
poris insciis, certe non invitis Impp., vel cujus non ipsi ex-
stiterint potissimi imo nunc autores, decretum aut gestum
fuisse. Credimus potius Dioni, qui *post DCCXXV an-
nos rempublicam in regiam potestatem redisse* scribit. Nec
de Augusto id ipse Tacitus diffitetur, quem *cuncta civili-
bus discordiis fessa nomine Principis sub imperium accepisse*
dicit principio annalium, nec multo post *Crispam Tiberium
monuisse*.

monuisse, ne vim principatus resolveret, quam videlicet ab Augusto acceperat, omnia ad Senatum revocando. De Nerva domesticum quodammodo testimonium est, neq; forte dubium, quin honestius quam verius, ut vicissim gratiam faceret ei, qui Consulem ipsum fecerat. Vel vero dicendum id quod res est, dum Nerva minus addicte populum Romanum haberet, rediisse libertatis aliquid pristinae: quae revera etiam sub Principatu est, etsi non illa, quae in democratia. Iustius omnino quid mixti in eo quod nunc est Imperio Romano-Germanico dixeris. Postquam enim cum reliqui Ordines tum imprimis Electores non solum esse, (quod quando factum sit inquirere, non nostri nunc est instituti) sed & tantam potestatem nancisci coeperunt, quod post Carolum IV. factum fuisse constat, diligentius intuenti facile occurrit, Imperium nostrum non amplius, ut olim, monarchicum sed inter Imperatorem & Electores atque Ordinum alios magnam partem divisum esse. An vero aequaliter, an aliqua alterutrius partis sit praeminentia, cum inter excellentissimos Politicos adhuc disputetur, litem illam nostram facere non audemus. Interim ipsa quoque haec disputatio, quomodo antea ex Ethicis adduximus, missionis est argumentum.

LIX. Hic vero locus demum esset, quantum inter Rempublicam ejusque administrationem sit, differendi, praesertim cum & semel atque iterum id nos facturum promiserimus, nec quamvis suus, tantus tamen hujus rei in simplicibus rebus publicis occurrat usus, ad mixtas autem haec doctrina praecipue pertineat, sine qua propemodum proclivis hic est lapsus. Primus qui observata inter utrumque differentia sese mirifice jactat, fuit Ioannes Bodinus; certe is hoc nomine non dubitavit ipsimet Aristoteli

teli insultare cum alibi tum *l. 2. c. 2.* Verum si *πολιτεία* est ipsa administratio & *πολιτεία* est forma administrationis, ut quidem ipsæ definitiones indicant, liquido apparet impossibile esse ut reipublicæ forma sit alia atque quam habet vi suæ administrationis: quodque ibi comminiscitur discriminis Bodinus contradictionem in adjecto involvere. Fatemur quidem leges aliter habere sese posse atque sese habet administratio. Nec hoc primus advertit Bodinus, sed jamdudum monuit Aristoteles *4. Polit. 5.* *Non, inquit, latere nos debet, quod multis locis accidit, rempublicam, quæ secundum leges non est Democratica, Democratice tamen administrari. Similiter & apud alios contingit, Rempublicam secundum leges Democraticam, Oligarchicam tamen more administrari.* Hæc ibi. Quæ quidem impropere Aristoteli inscitiam facile amoliantur. At vero aliud est leges posse alias esse ab ipso regimine, aliud rempublicam posse differre à regimine. Sæpe enim leges non observantur etsi nondum sint usu abrogatæ. At si observentur leges publicæ, ne ab ijs quidem tum diffidet regimen. Nec ideo respublica aliqua, ex. gr. democratia, definit popularis esse status, quod interdum pleraque in ea obeant & decernant magistratus: modo id agant non nisi vicaria quadam & dependente potestate, quamque a deo populus possit revocare.

LIX. Hæc ferè sunt quæ de Rebus publicis earumque constitutionibus notavit Aristoteles. In quibus nihil eum errasse experientia attestatur, quamvis non una hac ille contentus, rem rationibus confirmavit & similitudinibus illustraverit. Quarum omnium nescimus, an non hæc sit elegantissima, quam ex primis societatibus inducit, quando in familiis, tanquam parvis rebus publicis,

blicis; quas dicit 1. *Oecon.* 2. omnes hasce formas deprehendere esse ait, 8. *Eth.* 12. quas deinde ad magnas accommodat. *Patris imperium in liberos esse regium, & debere esse, apud Persas tamen fuisse Tyrannicum, quod alias sit Domini erga servos. Optimatum statum in marito & uxore videri, si huic maritus, quæ ejus sunt relinquat; quæ si ad se quoque trahat, Oligarchicum hoc regimen sapere, cum id præter dignitatem fiat, quæ alias Aristocratiæ fundamentum est, nec ideo, quod ille sit melior. Vicissim idem quoque accidere in uxoribus, quæ magnam maritis dotem attulerint, quibus illi imperium vendant, nam & tunc divitias imperare, quod in oligarchia obtinere dictum fuit. Fratrum societatem Rempublicam referre; illam vero, quæ aut nullum aut imbellem habent dominum Democratiæ.*

L X. - Postquam eo, quem diximus, modo Aristoteles Rerumpublicarum pleraque jam explicaverat, jubet eas inter se conferre, & quæ earum sit optima, quæ convenientissima, videre, 4. *Polit.* 2. In quo quidem, si Senatum quis numerare velit, plurimos pro regno decidisse deprehendet; nisi hoc fortasse obijcere illis instituat, sub Regibus vixisse plerosque, nec aliter scribere fuisse ausos. Aristoteles tamen noster inter eos quoque est, cui Reges quidem amicos, veritatem tamen magis fuisse amicam, extra omnem dubitationis aleam ponimus. Ille vero diserte 8. *Eth.* 10. *optimam*, ait, *specierum Monarchiam; pessimam Democratiæ, 4. Polit. 2. Tyrannidem opponi divinissimæ Reipublicæ, id est Monarchiæ, quod uti nemo tam nullius frontis fuerit, qui de Aristotelis regno negaverit, ita, quando quæ nunc fiunt regna, vix amplius sint regna, 5. Polit. 10. sicubi vera Aristocratiæ vel Politia existat, si quis eas præferre velit, non sine*

ratione id fecisse videbitur. Et jam antea locum laudavimus, 2. Polit. 4. Meliorem esse rempublicam qua ex pluribus sit concreta. Accedit quod locorum hominumque sit magna diversitas, quibus, qui idem convenire contendat, nihilo plus agit, quam ut recta cum ratione insaniat, & dudum aliud Aristoteles 3. Polit. 10. demonstravit. Postremo huc res omnis redire videtur, si & Regnum in se consideretur, & quid optimæ civitati maxime conducatur, præ omnibus omnino rebus publicis Monarchiæ palma debetur, verum cum & à Regno & à civitate ista, quæ hodie sunt, nonnihil mutent, mirum quoque non est, si eis aliquando aliud quid conducatur.

LXI. Atque hæc fuerunt, quæ pro instituti & ingenij, quam præfati sumus, angustia de rebus publicis differere & voluimus & quivimus, quorum tamen ea, quæ ad earum conservationem & corruptionem faciunt, indicta reliquimus, quæ si non alium locum, alium certe laborem merentur. Nunc nobis hac opera primum defunctis, neminem indignaturum speramus, si voto rem finiamus. Quod certe dignius nobis, qui sub Principibus sumus, an in omni historia reperiat, dubium est, atque illud Tiberij apud Tacitum lib. 4. Annal. Nisi quod hoc fortassis incertum sit, ex animo Tiberius ita dixit, an, ut solebat, simularit: *Deos se, socios & cives precari, illos, ut sibi ad finem usq; vita quietam & intelligentem humani diviniq; juris mentem dunt; hos, ut quandocunq; concessisset, cum laude & bonis recordationibus facta atq; famam nominis sui prosequantur.* Quod ut nostri illi Deum ter Opt. Max. serio precentur, & post mortem fieri sibi cupiant, nos illorum nomine ex animo vovemus! Ita fore confidimus, ut quod de Honorio Claudian. *Nec sua nec alterius ipsos moveant, sed publica da-*

ea damna; nec subditi libentius cum fortuna Principum, quam
cum ipsis loquantur, ut jam olim querebatur Galba ad Pi-
sonem Tacitus lib. 1. Histor. id est, non potentiam
tantum Principum sed Principes
vereantur.

Præstantissimo

D N. ERASMO Nissen

De Rebusp. theses proponenti

Contubernali Suo

DVm, *Nissene*, tuæ specimen præstare juventæ
Te juvat, & pleno differis ore modos,
Quot solita est, & quas Res sumere publica formas,
Et quod Aristoteles hic Tibi scire dedit,
Gratulor, & doctis digna ominor omnia cœptis,
Quæq; solent istos cuncta manere Viros,
I, sequere augustos, quæ fas est, Præsidis ausus,
Et Te discipulum judicet Ille suum.
Maecte Stagiræo multum, *Nissene*, magistro,
Sed plus **CONRINGO** Præside maecte tuo.
Norat Aristoteles, sed quæ tum mundus habebat,
Dum novus, & tellus hoc erat orbe minor,
Nunc vetus, & major, quam tunc fuit, existit orbis:
CONRINGVS, quicquid fecit uterque, tenet.

*L. M. Q.
facieb.*

Matthias Iohansen
Dithmarsus.

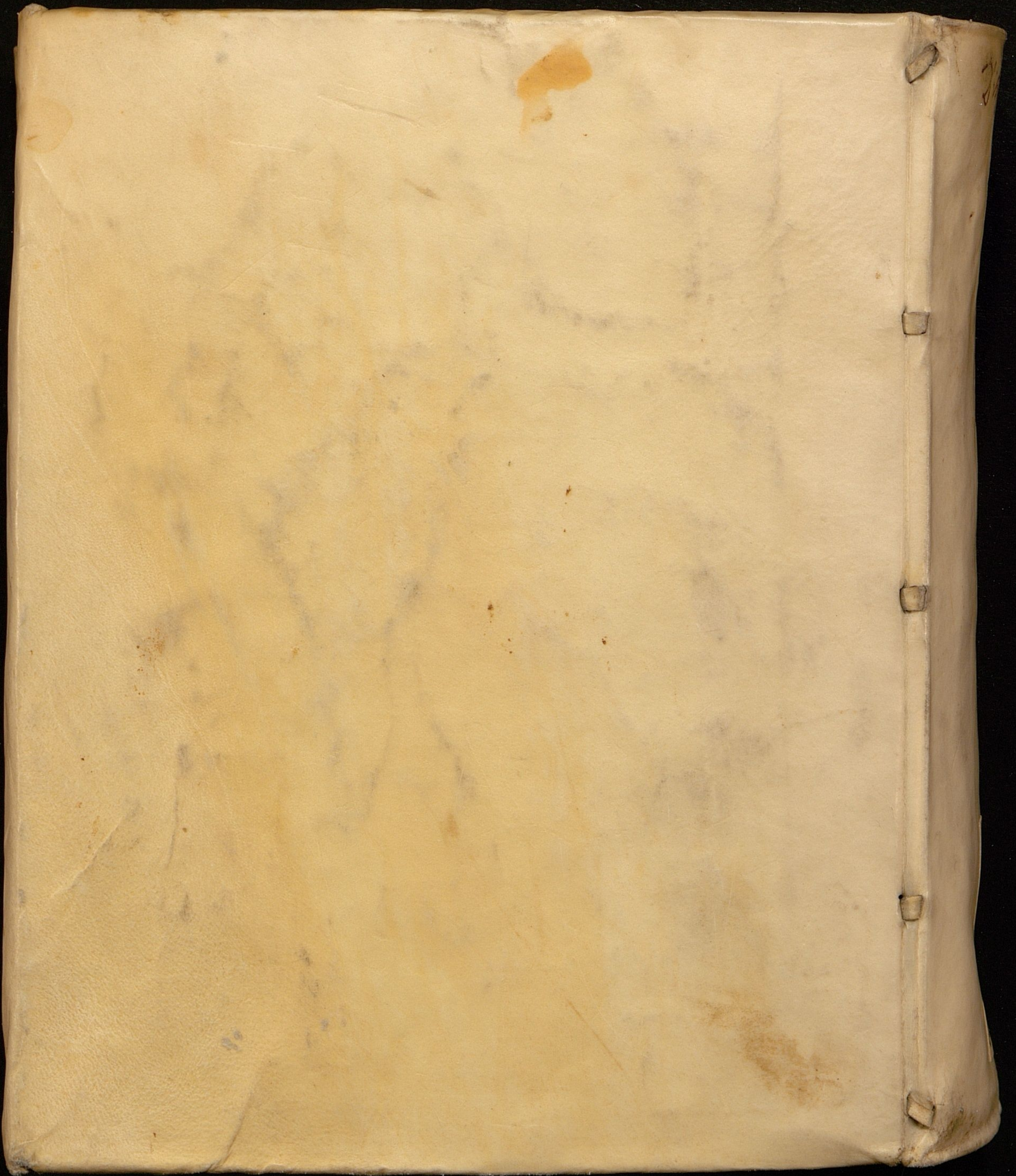
00 A 6293 (1)

ULB Halle 3
002 925 354

Bto ✓

DISPUTATIO POLITICA
DE
REBUS PUBLICIS
IN GENERE

Q V A M

CUM BONO DEO

SUB PRAESIDIO

Viri Clarissimi & Amplissimi

HERMANNI CONRINGII

Philosophiae ac Medicinae Doctoris, & in in-
clyta Academia Iulia Professoris publici, Illustris-
simi Ostfrisiae Comitatus Consiliarij intimi & Ar-
chiatrivi &c. Dn. praepetoris & patroni sui
nunquam non venerandi

Ad d. Maij

Publico examini subijcit

ERASMVS *Nissen*
Holsatus.

1706 (0) 1706

HELMESTADI

Typis HENNINGI MULLERÆ

CIO 1706

